

ДЕСТРУКТИВНА МОТИВАЦІЯ ЯК ФАКТОР РУЙНАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО ЗДОРОВ'Я ПЕДАГОГІВ В ОСВІТНІХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Дзюба Т. М.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
tatjanadzuba@gmail.com

Негативний вплив факторів професійного середовища на продуктивність діяльності педагогів зумовлює проблему демотивації працівників, яка вимагає критичного аналізу й системного вивчення саме в умовах реалій і специфіки педагогічної діяльності. Водночас, проблема зниження (втрати) мотивації до педагогічної діяльності все ще залишається поза увагою серйозних наукових досліджень. Актуальність цієї теми зумовлена передусім тим, що фактори, які демотивують педагогічну діяльність, не лише позначаються на продуктивності професійної діяльності самого педагога, а прямо й опосередковано впливають на учнів, зумовлюючи незворотні деформації в їхньому особистісному розвитку. Метою дослідження є виявлення причин і ознак деструктивної мотивації в освітніх організаціях як умови, що знижує продуктивність праці і, за певних обставин, може ставати загрозою для професійного здоров'я педагогічних працівників.

Деструктивна мотивація – це «процес взаємодії працівника і оточуючого його середовища, у результаті чого людська енергія перетворюється в певну поведінку, яка суперечить цілям, цінностям і планам організації» [1]. Основу деструктивної мотивації в освітніх організаціях складають конфлікт інтересів педагога і організації, високі показники емоційного вигорання, відсутність стійкої рівноваги між навантаженням і надмірними витратами внутрішньої енергії працівника. Наслідками деструктивної мотивації стають зниження продуктивності праці, погіршення якості виконання професійної діяльності, наявність негативних і цинічних висловлювань про колег або керівника. На думку Т. Кузнецової, демотивація – це не відсутність мотивації, а відсутність прагнення до конкретної діяльності в конкретній організації під час виконання конкретного завдання [2].

Динаміка *деструктивної мотивації вчителя* проходить такі *етапи*:

1) *легкий стрес*, втрата інтересу до професійної діяльності, розгубленість і здивування. Основна мета етапу: пошук відповідності/невідповідності між власною системою професійних переконань і прагнень та реальною професійною ситуацією;

2) *ігнорування професійної діяльності*, що провокує виникнення явного невдоволення змістом професійної діяльності та стосунків, які виявляються спочатку у вигляді невербальних реакцій; редукція професійних обов'язків – ухилення від виконання завдань, прагнення якомога менше часу витратити на виконання професійних обов'язків, почуття безсилля, демонстративна поведінка тощо. Основна мета: привернути увагу до себе як до професіонала та на причину втрати професійної мотивації;

3) *саботаж професійних обов'язків*, який супроводжується розвитком захисних реакцій на кшталт створення видимості виконання професійних завдань, розвиток байдужості у професійних стосунках, виникнення словесної форми роздратування, професійні конфлікти з керівництвом і колегами. Основна мета: прагнення відродити професійну самоповагу в самому собі та активний пошук іншого місця роботи. Тому демотивація продуктивності праці вчителя супроводжується не лише зниженням професійної мотивації та набуттям негативного професійного досвіду, а й зміною професійної позиції та переосмисленні ставлення до неї.

Зважаючи на специфіку професійної педагогічної діяльності й спираючись на вище зазначені положення, можемо сформулювати *основні причини руйнації професійної мотивації педагога*: відсутність задоволеності у професійних досягненнях із подальшим розчаруванням (фрустрація); виникнення демотивуючих факторів у процесі професійної самореалізації; вікові особливості, які трансформують професійні пріоритети вчителя; наявність демотивуючих факторів у професійно-педагогічній діяльності створює передумови виникнення загроз професійному здоров'ю педагогічних працівників в освітньому організаційному середовищі.

Отже, проблема демотивації професійної педагогічної діяльності полягає в тому, що умови професійного середовища негативно впливаючи на структуру професійної мотивації працівника, знецінюють індивідуальні сенси професійної діяльності педагога, і, водночас, стають потужним ризиком руйнації його професійного здоров'я. В якості критерію оцінки демотиваторів професійної педагогічної діяльності ми обирали саме професійне здоров'я педагога. Це пояснюється тим, що професійна педагогічна діяльність належить до категорії складних, стресогенних, найбільш напружених в психоемоційному плані; таких, які вимагають від фахівця значних резервів самовладання й саморегуляції, внутрішньої узгодженості індивідуальних сенсів професійної діяльності. Тому демотиватори продуктивності праці можуть бути розглянуті як один із чинників руйнації професійного здоров'я педагога.

Виявлення демотивуючих факторів, визначення їх місця в структурі професійної мотивації педагога, дозволить своєчасно вжити відповідних заходів щодо їх усунення і розробити систему профілактики станів демотивації, підвищуючи, таким чином, мотивацію педагогічної діяльності та її орієнтацію на збереження і підтримку професійного здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Дзюба Т. М. Демотиватори продуктивності праці: особливості впливу на професійне здоров'я вчителя // Наука і освіта. Серія Психологія і педагогіка. – № 3. – 2015. – С. 21–27.
2. Кузнецова Т. Мотивация и демотивация: от простого к сложному // Управление компанией. – 2010. – №2. – С. 15–26.
3. Нарожная Д. А. Деструктивная мотивация как объект управления // Государственное управление. Электронный вестник. Выпуск № 44. – Июнь 2014. – С. 23–44.